

Осяяна натхненням Полтавщина

Світлана Савонічева,

студентка-третьокурсниця

Оксана Єременко,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української літератури

Сумського державного педагогічного університету

імені А. С. Макаренка

Ласкаве червнєве сонце все частіше зазирає у вікно і гуляє золотавими промінцями по підвіконню. Зозулясті крила мудрих книг закриваються, сповіщаючи студентам про наближення довгоочікуваних канікул. Тож дзвінком після напруженого навчального року стала поїздка студентів-філологів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка по місцях літературної Полтавщини. Незабутні враження хвилюють, переповнюють душу і подумки переносять в ті давні часи, коли в простій непримітній хатині при світлі свічки чи каганця з-під скрипучого пера лягали на папір рядки невмирущої «Енеїди», славетної «Наталки Полтавки» І. Котляревського чи роману-епопеї «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» братів Рудченків...

*Де згода в сімействі, там мир і тишина,
Блаженні там люди, блаженна сторона...*

Цей і нині актуальний вислів І. Котляревського височіє поміж кучерявих, голублених вітрами хмар. Золочений грайливим літнім промінням, він викарбуваний на білій альтанці, що є окрасою та літературним символом Полтави. З цього місця відкриваються мальовничі краєвиди і видно чи не півміста. А ось зовсім поруч поважно розкинулась садиба автора цих рядків – видатного поета і драматурга початку XIX ст., зачинателя нової української літератури Івана Петровича Котляревського (1769–1838). Затишний меморіальний комплекс у самому серці стародавньої Полтави складається з батьківської хати поета, повітки, комори та колодязя-журавля. Будинок поета – типове українське помешкання XVIII–початку XIX століть. Будівля містить п'ять невеличких покоїв: робочий кабінет письменника, вітальню, опочивальню, світлицю та кухню. Воздовж кабінету господаря та вітальні під самою стелею – автентичний сволок, на якому зберігся давній різьблений напис кирилицею: «Создася дом сей во имя отца и Святого Духа. Аминь. Року 1705 месяца Августа 1». За спогадами сучасників І. П. Котляревського, інтер'єр будинку відтворено максимально точно. Тут зберігаються особисті речі, рукописні сторінки творів, нагороди письменника, а також предмети дворянського побуту початку XIX століття.

Садиба, що нині стала музеєм, та біла альтанка – найбільш відвідувані місця Полтави. Можливо, десь тут тихими, зеленими, завітчаними мальвами та мережаними тінню вулицями блукають нащадки моторно-

го парубка Енея з бурлескно-трагедійної поеми «Енеїда», що вважається енциклопедією української етнографії, позаяк у ній широко відтворено побут, звичаї, свята, ігри, танці, одяг українців. Цей твір – унікальний за своїм жанром, темою та художніми особливостями. Його й нині з великим задоволенням читають мільйони українців, а малеча, яка ще не вміє читати, з радістю дивиться мультфільм про пригоди спритного, дотепного та мужнього козака Енея. П'єса «Наталка Полтавка», що, за влучним висловом І. Карпенка-Карого, стала «праматір'ю українського театру», та водевіль «Москаль-чарівник» і досі не сходять із театрального кону і збирають повні зали глядачів не тільки Полтави, а й усієї України. Внесок І. Котляревського у розвиток літератури неоціненний, тому цілком слушно значав М. Коцюбинський, що завдяки йому «загнєдбане й закинуте під сільську стріху слово, мов фенікс з попелу, воскресло знову... і голосно залунало по широких світах».

А на одній із вулиць затишної полтавської околиці розташована садиба-музей ще одного класика української літератури другої половини XIX ст. Панаса Мирного (1849–1920). Уродженець м. Миргорода, він з 1871 року і до смерті жив та працював у Полтаві, займаючи різні посади в місцевій казенній палаті. Підтримував тісні зв'язки з багатьма діячами української культури: І. Карпенком-Карим, М. Кропивницьким, М. Коцюбинським, М. Лисенком, М. Старицьким, Лесею Українкою, М. Заньковецькою. Як член комісії міської думи, він взяв активну участь у спорудженні пам'ятника І. Котляревському, що величаво височіє в центрі Полтави.

Одноповерховий дерев'яний побілений будинок ховається за тополями, у дворі тішать очі різнобарвні троянди та лілеї. За ошатним будинком сад плавно спускається до ставка. Схилили до води гнучкі гілки верби... Завмерли в задумі вікові дуби... Тут все хвилює уяву, повертає до часів Панаса Мирного, сприяє кращому розумінню життєтворчості письменника, передає дух епохи кінця XIX–початку XX століття. Садиба-музей Панаса Мирного – одна з найбагатших в Україні за кількістю меморіальних предметів. Близько тисячі особистих речей, книг, документів і фотографій розміщені в семи кімнатах будинку прозаїка. У музеї зберігаються понад 150 рукописів Панаса Мирного і його старшого брата Івана Білика, більше 280 аркухів епістолярної спадщини письменника та його родини, першодруки творів, спогади сучасників, архів журналу «Рідний край».

Назва першого соціально-психологічного роману в українській літературі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», що вихоплена з Біблії, пронизує кожного українця своєю влучністю і пророчістю, особливо на тлі нинішніх політичних подій в Україні. Протест простого люду проти соціальної несправедливості, продажності чиновників дзвінким відлунням озивається у душах читачів. А риси парубка-правдошукача з села Пісок Чіпки Варениченка впізнавані у характерах сучасників, якими керує прагнення волі і справедливості, незалежності й гідного життя на просторах рідної єдиної України.

Нинішня полтавська земля – плідна талантами. Вона, мов матінка-лелека, обіймає своїми крилами містечка й села, що розкинулись на родючих, зігрітих сонцем, доглянутих невтомною людською працею широтах. Тут споконвічно творяться шедеври не тільки літератури, а й інших видів мистецтва, як-от: вишивка, писанкарство, живопис, музика, гончарство, різьблення...

Селище міського типу Опішне знаходиться на сході Полтавщини. Це старовинне козацьке містечко, що розмістилось на пагорбах понад річкою Ворсклою, «найвище» поселення Полтавщини (208 м над рівнем моря). Опішне здавна вважають центром гончарного мистецтва України. Наразі тут функціонують колегіум мистецтв – перший і єдиний в Україні спеціалізований навчальний заклад, що надає початкову мистецьку освіту з образотворчого мистецтва та гончарства; музей-заповідник українського гончарства, де зібрано величезну колекцію творів народних майстрів-гончарів та художників-керамістів (близько 35000 одиниць збереження); музей-садиба майстрині глиняної іграшки Олександри Селюченко та музей мистецької родини Кричевських. Не можна не погодитися зі словами: «Під височеним небом Опішного пролягла Межа між Минулим і Майбутнім, між Тлінним і Вічним, між Бездуховним і Духовним, між Провінційним і Столичним, Учорашнім і Завтрашнім в Українській культурі. В Опішному збираються спрагли в пошуках Духовності й Краси. Тут вони наснажуються всеперемагаючою вірою в силу Людського Духу, переконуються в незнищенності Краси й всемогутності Любові»...

Спогад про Опішне знаходимо і в поемі «Енеїда» І. П. Котляревського:

Латин по царському звичаю
Енею дари одрядив:
Лубенського шмат короваю,
Корито **опішнянських** слив...

Та Опішне, як ми переконалися, славиться не тільки сортом смачних слив (опішнянка). Кожен, хто хоча б раз тут побував, обов'язково повернеться додоом з низкою незабутніх вражень та оберемком чудових, майстерно виконаних подарунків. Адже невеличкий місцевий базарчик, сповнений розмаїттям керамічних виробів, не залишить байдужим шанованих гостей, бо здатний задовольнити різний смак і потреби навіть найвибагливішого покупця. Вернутися звідси і не привезти глиняного глечика, кухля чи півника-свистунця – бути такого не може!

Там, де безкраї поля втікають ген до горизонту, а величаві ліси стоять густою стіною на сторожі земної краси, вирує бурхливим життєвим потоком щедрий Зінківський край. Звідси пролягли у світ дороги знаних майстрів слова – Миколи Зерова, Олекси Мусієнка, Михайла Ореста, братів Тютюнників. Тут розквітнув талант гумориста Павла Сухоради, критика й публіциста Павла Сердюка та літературознавця Якова Майстрєнка.

Багато мистців слова, залюблених у ріднокрай, зростила Полтавщина. Та за яку б справу вони не бралися, їхня сила – в єдності. А тому в 2011 році, зігрітий теплим променем натхнення і виплеканий силами місцевого підприємця Володимира Понежі, з'явився молодий паросток місцевих талантів, назва якому – літературно-мистецьке об'єднання Зінківщини «Свічадо». Очолоює його колишня студентка Сумського ДПУ імені А. С. Макаренка, лауреат міжнародного конкурсу «Гранослов» – 2003, авторка семи поетичних збірок Ганна Литовець-Гайдаш. Ця молода, енергійна і напорчуд талановита людина згуртувала під своїм началом творчих людей Зінківщини, різних за характером, фахом і віком, але так гармонійно доповнюваних. Вони становлять єдиний літературний осередок Зінківського краю, що єднає людей небайдужих до краси рідного слова. Так спільними зусиллями місцевого керівництва та «свічадівців» побачили світ колективні видання: «Гімн любові тобі, Зінківщино» (2011), «Вогонь сердець» (2012), літературно-краєзнавчий альманах «Дивокрай» (2013).

Ось така щедра, неповторна, осяяна натхненням полтавська земля. Тож нехай довіку зачаровує небайдужі серця таємнича краса Полтавщини, нехай славиться її просте ім'я у багатьох поколіннях і ніколи не пересохне джерело, яке наснажує талановитих людей жагою творити!